

A sportolói integráltság és a tanulmányi többletmunka összefüggései Kárpát-medencei hallgatók körében

Kovács Klára PhD. habil. (kovacs.klara@arts.unideb.hu)

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet, CHERD-H

A kutatás célja, kérdései és elméleti háttere

Előadásunkban feltárjuk, hogy milyen hatással vannak az egyes sportolási formák (gyakoriság, szervezeti forma, sportág, intézményhez kötődő jelleg) Kárpát-medencei felsőoktatási intézmények hallgatóinak tanulmányi eredményességére. A sportolás és a tanulmányi eredményesség összefüggéseinek vizsgálatához két elméleti pillérre támaszkodtunk: a fejlődési modell elméletre, illetve Tinto (1975), Pascarella és Terenzini (1980), intézményi integrációs teóriájára. A fejlődési modell elmélet a sportolás pozitív hatását hangsúlyozza a tanulmányi eredményekre, hiszen minden fajta sporttevékenység számos készséget, képességet fejleszt és főként erőteljes személyiségfejlesztő funkcióval bír (Broh, 2002; Marchant et al., 2009; Miller et al., 2005; Kovács K., 2015; 2019). Tinto (1975) egy modellt dolgozott ki, amelynek legfontosabb célja a felsőoktatásból történő lemorzsolódásban szerepet játszó intézményi tényezők feltárása. Eszerint a kitartás vagy a lemorzsolódás melletti döntésben leginkább az intézményen belüli akadémiai és szociális interakciók játsszák a legfontosabb szerepet, melyek közül a sportoló közösségek kiemelkednek. Az egyetemi sportközösségek, sportrendezvények is ilyen lehetőséget adnak az intézményi integrációra, beágyazódásra, így az elmélet alapján az intézményi sportolási lehetőségek használatát sportolói integráltságnak neveztük el

1. A szinte soha, ritkán és rendszeresen sportolók aránya a tanulmányi többletmunka itemeiben (igen válaszok aránya százalékban). Forrás: PERSIST 2019 (N=1942)

	szinte soha nem sportol	ritkán	rendszeresen	Chi-négyzet	Sig.
Bekapcsolódtam egy egyetemi kutatócsoportba	21,6	31,9	27,4	14,899	0,001
Van középfokú vagy szakmai nyelvvizsgám	41,1	49,1	53,4	19,538	0,000
Van felsőfokú nyelvvizsgám	12,7	11,5	15,9	6,219	0,045
Van idegen nyelvű szakmai önéletrajzom	16,7	20,1	23,6	9,644	0,008
Sportösztöndíjat nyertem el	1,8	2,4	5,7	18,116	0,000
Doktori (PhD/DLA) képzésben tervezek részt venni	19,2	21,5	27	12,367	0,002

A kutatás módszertani háttere

A PERSIST 2019 kutatás 2018–2019-ben zajlott Magyarországon az Észak-alföldi, továbbá négy határon túli térség (Felvidék, Kárpátalja, Vajdaság, Erdély és Partium) elsősorban kisebbségi magyar tannyelvű felsőoktatási intézményeinek hallgatói körében. A célpopuláció másodéves BA/BSc, illetve osztatlan képzésben résztvevő másod- vagy harmadéves hallgatók voltak. A magyarországi minta kvótás és reprezentatív a karokra, a képzés területére, valamint a finanszírozási formára (N=2005). A sportolási szokások feltérképezéséhez megkérdeztük a hallgatókat, hogy milyen gyakran sportolnak, használják intézményük sportinfrastruktúráját, vesznek részt egyetemi/főiskolai sportprogramon (rendszeresen, ritkán, soha), tagjai-e és milyen formában sportegyesületnek, milyen sportágat űznek.

A tanulmányi eredményességet számos kérdéssel, nagyon komplex módon, sok dimenzióban vizsgálta a kérdőív, ezek közül a tanulmányi többletmunkát választottunk ki elemzéseinkhez.

Eredmények és következtetések

A sportolás gyakorisága mentén elkülönülő hallgatói csoportokat vizsgálva azt láthatjuk, hogy egy kivételével az összes szignifikáns különbséget mutató indikátorban a rendszeres sportolók érték el a legjobb eredményeket. Körükben a legmagasabb a közép- és felsőfokú nyelvvizsgával, idegen nyelvű önéletrajzzal rendelkezők (53,4, 15,9 és 23,6%), s nem meglepő módon a sportösztöndíjban részesülők aránya (5,7%). Minden negyedik rendszeres sportoló tervez doktori tanulmányokat, míg a nem sportolók körében 19,2% ez az arány. A ritkán sportolók körében felülreprezentált azok aránya, akik bekapcsolódtak valamilyen kutatócsoport munkájába (31,9%). A nem sportolók minden kérdéskörben a legalacsonyabb százalékokat érték el (1. táblázat).

A mindkét típusú sportklubtagok körében jóval magasabb azok aránya, akik bekapcsolódtak kutatómunkába, az anyagi támogatás nélküli tagok 14,9%-a írt TDK-dolgozatot, 15,9%-a pedig adott már elő konferencián, 10,4%-nak publikációja is van. Felülreprezentáltak körükben azok a diákok, akiknek van közép- és felsőfokú nyelvvizsgája, idegen nyelvű önéletrajza. Minden tizedik válaszadó volt demonstrátor, minden ötödik pedig évfolyamfelelős ebben a csoportban.

Az intézményi sportinfrastruktúrárt ritkán vagy rendszeresen használók, és sportprogramokon résztvevők körében találjuk a legmagasabb arányokat a tanulmányi többletmunka szignifikáns különbségeket mutató indikátoraiban. A sportinfrastruktúra tekintetében a ritkán használók 14,2%-a szerepelt OTDK-n, egynegyedének van idegen nyelvű önéletrajza és egyötöde érte el legalább egyszer a tanulmányi ösztöndíj maximumát. A rendszeresen egyetemi sportintézményekben sportolók több, mint felének van középfokú nyelvvizsgája, 6,8%-ának sportösztöndíja, s a ritkán csoportba kerülőkhöz hasonlóan kb. 26% tervez PhD-tanulmányokat.

Az intézményi sportinfrastruktúrárt szinte soha, ritkán és rendszeresen használók aránya a tanulmányi többletmunka itemeiben (igen válaszok aránya százalékban). Forrás: PERSIST 2019 (N=1891)						
	szinte soha nem használta az egyetemi sportinfrastruktúrárt	ritkán	rendszeresen	Chi-négyzet	Sig.	
OTDK-n szerepeltem	7,2	14,2	7,9	19,413	0,000	
Van középfokú vagy szakmai nyelvvizsgám	46,7	48,5	56,9	11,279	0,004	
Van idegen nyelvű szakmai önéletrajzom	18,6	25,2	22,5	9,046	0,011	
Sportösztöndíjat nyertem el	2,4	4,3	6,8	15,531	0,000	
Elértem legalább egyszer a tanulmányi ösztöndíj legmagasabb értékét	16,8	22,2	18,9	6,027	0,049	
Doktori (PhD/DLA) képzésben tervezek részt venni	21,5	26,8	26,2	6,526	0,038	

A tanulmányi többletmunka indexében elért átlagpontok a sportolási szokások, valamint a sportolói integráltság mentén (átlagpontok). Forrás: PERSIST 2019.						
		Tanulmányi többletmunka index (0–19 pont)	F	sig	N	
Sportolás gyakorisága	szinte soha	2,44	4,822	0,008	1942	
	ritkán	2,67				
	rendszeresen	2,89				
Sportkörtagság	Tag, s ez anyagi segítséget nem jelentett	3,74	29,504	0,000	1910	
	Tag, s ez anyagi támogatással is járt	4,21				
	Nem tag	2,56				
	szinte soha	2,59				
Egyetemi sportinfrastruktúra használata	ritkán	2,98	4,966	0,007	1891	
	rendszeresen	2,97				
	szinte soha	2,56				
Egyetemi sportprogramon való részvétel	ritkán	3,21	23,832	0,000	1898	
	rendszeresen	4,33				
	szinte soha	2,56				

A demográfiai, szociokulturális, -ökonomiai háttérváltozók és a sportolási szokások, valamint a sportolói integráltság hatása a tanulmányi többletmunka összműtatójára (β regressziós együtthatók). Forrás: PERSIST 2019 (N=1667)				
	1. modell (β)	2. modell (β)	3. modell (β)	
Nem (0 férfi, 1 nő)	-,066**	-,049*	-,012	
Magyarország	-,016	-,016	-,014	
Románia	-,140**	-,122*	-,144**	
Ukrajna	-,082*	0,072	0,065	
Szlovákia	0,001	0,016	0,018	
Any dolgozik (0 nem, 1 igen)		-,044	-,041	
Any dolgozik (0 nem, 1 igen)		-,057*	-,059*	
Any iskolai végzettsége osztályokban		0,037	0,037	
Any iskolai végzettsége osztályokban		-,098***	-,099***	
Lakóhely településtípusa 14 éves korban (0 kistelepülés, 1 nagyváros)		-,068**	-,066**	
Objektív anyagi helyzet (0–9 pont)		-,028	-,041	
Subjektív anyagi helyzet (0–100 pont)		0,014	0,008	
Relatív anyagi helyzet (0–100 pont)		-,078**	-,079**	
Sportolás gyakorisága (0–100 pont)			0,015	
Intézményi sportinfrastruktúra használata (0–100 pont)			-,001	
Intézményi sportprogramokon való részvétel gyakorisága (0–100 pont)			-,133***	
Tagja sportkörnek anyagi támogatás nélkül (0 nem, 1 igen)			-,100***	
Tagja sportkörnek anyagi támogatással (0 nem, 1 igen)			-,080***	
R ²	0,029	0,062	0,101	

A sportprogramokon való részvétel a tanulmányi többletmunka szinte minden indikátorával szignifikáns kapcsolatban áll. A legtöbb esetben a rendszeresen részt vevők körében találhatjuk a legmagasabb arányokat. Kiemelkedően sokan vannak körükben azok, akiknek van idegen nyelvű önéletrajza (33,3%), tagjai szakkollégiumnak (26,2%), kutatócsoportnak vagy tehetséggondozó programnak (25–25%). 17,9%-uk írt TDK-dolgozatot, 15,5% elő is adott OTDK-n, van publikációja,16,7% pedig valamilyen más konferencián mutatta be eredményeit. A sportösztöndíjon (13,1%) kívül 11,9%-nak van gyakornoki és/vagy művészeti ösztöndíja. Az intézményi sporteseményeken ritkán résztvevők körében is felülreprezentált a kutatócsoportok és tehetséggondozó programba bekapcsolódók (15,4 és 11,5%), OTDK-n előadók (11,8%) aránya. 55,6%-nak van közép-, 18,6%-nak felsőfokú nyelvvizsgája, 8,6%-uk részesül sportösztöndíjban. Kiemelkedően magas azok aránya (31,9%), akik doktori tanulmányokat terveznek. Azok, akik soha nem használják az intézményi sportinfrastruktúrárt, soha nem vesznek részt sportrendezvényeken minden dimenzióban a legalacsonyabb arányokat érték el. A fentiekből jól látható, hogy a sportolói integráltság arányon jelentős pozitív szerepet játszik a tanulmányi többletmunka számos mutatójában is.

Lineáris regresszió segítségével, egy modellben vizsgáltuk meg a legfontosabb társadalmi-demográfiai háttérváltozók és a sportolási szokások, illetve sportolói integráltság hatását a tanulmányi többletmunka indexére. A társadalmi háttérváltozók közül az apa iskolai végzettségének (β=,099) és a relatív anyagi helyzet (β=,079) növekedésével magasabb a tanulmányi többletmunka is, míg ha egy hallgató édesanyja dolgozik, akkor az csökkenti

(β=–,058), ami igazolja a nem dolgozó anyák gyerekeinek elköteleződését a tanulmányi többletmunka terén. Szintén pozitív hatása van, ha egy hallgató erdélyi vagy partiumi ((β=,144) illetve nagyvárosból származik (β=,066). A sportolói integráltsághoz kapcsolódóan az intézményi sportrendezvényeken való részvételnek van a második legerősebb szignifikáns pozitív hatása (β=,133): minél gyakrabban vesz részt egy hallgató egyeteme, főiskolája által szervezett sporteseményen, annál inkább hajlandó kötelező tanulmányain túl tudományos, szakmai feladatokat végezni, csoportokban részt venni, ösztöndíjakat pályázni, nyerni. A sportesemények látogatásán kívül a sportkörtagság mindkét formája hozzájárul a minél magasabb tanulmányi többletmunkához (nem anyagi juttatás melletti tagság β=,100, anyagi juttatással β=,088).

A kutatás legfontosabb eredménye, hogy igazoltuk a sportolói integráltság pozitív befolyásoló szerepét a tanulmányi többletmunkában: amennyiben a hallgatók rendszeresen és minél gyakrabban használják az intézményük sportinfrastruktúráját, s főképpen részt vesznek egyetemi sportprogramokon, azokra inkább jellemző a tanulmányi többletmunka, tehát eredményesebbek ebben a dimenzióban. A sportrendezvényeken való részvétel pozitív hatása érvényesül a legfontosabb szocio-kulturális, -ökonomiai és demográfiai tényezők mellett is. Ez pedig igazolja az integrációs elmélet érvényességét: a sportolási lehetőségek során szociális interakciók valósulnak meg a hallgatók között, az intézmény életébe való bevonódás (Astin 1984; Pusztai 2011; 2015) a sportrendezvények révén pedig hozzájárul ahhoz, hogy a hallgatók tanulmányaikon túl tudományos, szakmai, kutatói feladatokat is végezzenek.

Az előadás a 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.